

Manifest La Tordera després del temporal Glòria, i ara què?

La Tordera és un riu amb un marcat caràcter torrencial donada la climatologia, l'orografia i les dimensions de la seva conca, amb serralades importants (superant els 1.500m) a pocs quilòmetres de la costa i una pluviometria caracteritzada per l'estacionalitat. Les Torderades, grans avingudes de la Tordera com la produïda pel temporal Glòria del passat mes de gener, són regulars, relativament freqüents i estan ben documentades al llarg de la història. Es tracta doncs, d'un fenomen característic de la conca de la Tordera, que ha modelat i vertebrat des de temps immemorials el paisatge, els ecosistemes i l'activitat humana de les valls i planes integrades dins la conca i del litoral blanenc i maresmenc.

Els episodis de precipitacions importants com el del Glòria, i les subseqüents Torderades, no són, doncs, fenòmens extraordinaris, sinó situacions recurrents en el temps i, per tant, previsibles. No es pot saber amb exactitud quan es donaran però sí que, de ben segur, continuaran reproduint-se en el futur. D'aquesta manera, urgeix adaptar l'ocupació de l'espai i les nostres activitats a aquestes situacions.

Així, els danys materials (sortosament, en l'àmbit que ens afecta, no se n'ha de lamentar cap de personal) no són conseqüència ni de la climatologia ni de la crescuda del riu, sinó de l'errònia gestió i l'excedentària ocupació que s'ha realitzat dins l'espai fluvial. Encara que pugui semblar contradictori, i tot i lamentar els danys materials que algunes persones o activitats econòmiques han patit, els guanys econòmics, socials i ambientals a curt, mig i llarg termini inherents a les crescudes importants superen de llarg, en la majoria dels casos, els costos de les pèrdues materials immediates. Prova d'això és, a mode d'exemple, la destacada aportació sedimentària que ja regenera i amplia platges a cost zero, amb un gran benefici per a les activitats econòmiques del litoral, la fertilització natural de planes al·luvials o la recuperació i millora d'hàbitats fluvials i de la funcionalitat hidrogeològica en el conjunt dels cursos fluvials.

Ara tenim una gran oportunitat per corregir els errors del passat, de no repetir-los, i per aprofitar els beneficis i l'experiència que el Glòria ens ha proporcionat. Durant els propers mesos s'hauran de prendre i efectuar un gran nombre de decisions i actuacions en el conjunt de la conca de la Tordera, sobrepasant els límits municipals i les propietats o activitats privades que, com s'ha demostrat, poden afectar tant negativament com positiva a la resta.

Els sotasignants, atenent a criteris tècnics i científics, sempre en benefici de tots els actors socials i econòmics locals implicats, però el més lluny possible del soroll mediàtic dels interessos particulars contraris al bé comú, instem les administracions locals, comarcals, provincials, autonòmiques i estatals a prioritzar i fer efectives les següents actuacions, que considerem necessàries per fer front de forma integrada a futures torderades:

- 1. La morforegeneració de les desembocadures de la Tordera i del Rec Viver,** sortides naturals de les Torderades al mar, actualment ocupades per tres càmtings (La Tordera i Las Naciones a Malgrat de Mar, i El Pinar a Blanes) que s'identifiquen

com els responsables del tap que origina els principals danys a la resta d'activitats econòmiques del Delta de la Tordera, l'empobriment de la biodiversitat de la zona i que suposen un perill notable per a la seguretat dels usuaris del càmping i la població en general. La morforegeneració, és a dir, la recuperació de la morfologia pròpia del delta i dels elements que ho fan possible (cabals, transport de sediments, espais naturals...) garantiria el manteniment per si sol de la seva funció ambiental, actualment molt limitada, així com la redistribució natural de sorres imprescindibles per al manteniment de les platges i de la resta d'activitats econòmiques dependents del front deltaic.

2. La ubicació de la caseta i dels tubs de l'emissari i de captació de la planta dessalinitzadora de la Tordera en un altre emplaçament i traçat més allunyat del riu. Això permetria fer recular la mota, amb el consegüent eixamplament de la llera a la riba de Blanes i la morforegeneració de la desembocadura. Els actuals traçats i ubicació d'aquestes infraestructures, executades d'urgència i sense estudi d'impacte ambiental, s'identifiquen com la causa principal que limita o fins i tot impedeix l'orientació nord de la desembocadura que nodria de sorres, en cas de crescudes, les platges de Blanes. A conseqüència d'això, es va originar un important retrocés litoral del front deltaic i de la platja de s'Abanell (Blanes) per manca d'aportacions sedimentàries que contrarrestessin la redistribució de sorres seguint els corrents marins dominants, costa avall. La darrera crescuda ha desfalcat i trencat aquests tubs fent-ne necessària la seva substitució. Si afegim la propera i programada ampliació de la dessalinitzadora, creiem oportuna, viable i prioritària aquesta actuació.

3. Eliminació d'estructures dures com esculleres i espigons de la franja costanera i/o riu. Actuacions com la retirada de sediments del riu, impedir la correcta circulació de sediments o les realitzades per evitar l'erosió dels marges del riu, lluny de solucionar els actuals problemes, els agreugen. Per aquest motiu, instem a eliminar les estructures litorals dures que actuen com a trampa de sediments (esculleres i/o espigons) per tal que la dinàmica litoral pugui redistribuir aquests sediments al llarg de tot el delta. En cas contrari, el delta de la Tordera, concretament les zones més litorals, corre el risc de patir efectes semblants als viscuts al delta de l'Ebre durant el temporal Glòria.

4. Promoció de l'eixamplament de lleres al riu i rieres tributàries principals com a única mesura eficaç a mig i llarg termini per fer front als cabals de les futures crescudes importants, potencialment perilloses pels béns i persones. Cal prioritzar l'actuació en aquells trams que actualment compten amb un marcat estrenyiment per afavorir activitats agrícoles, industrials i lúdiques que han estat situades en zones inundables dins dels períodes de retorn de 50/100 anys. També en aquells que tenen una elevada importància estratègica i ecològica com, per exemple, els aiguabarrejos del riu amb les rieres d'Arbúcies, de Santa Coloma, de Sant Ou i de Vallmanya.

Algunes mesures proposades els darrers dies són pre-científiques, sense fonament tècnic i clarament precipitades. La tala o eliminació de la vegetació (mal anomenada neteja) de les lleres o el reforçament de motes, no només són contràries a la conservació de la biodiversitat, sinó que resulten ineficaces i, fins i tot, contraproductives a l'hora d'evitar danys a infraestructures, béns i persones. A més, en molts casos

aquestes propostes són econòmicament inviables, requereixen un manteniment constant i són radicalment contràries als valors naturals, geomorfològics i socials d'aquests espais naturals teòricament protegits.

Bona part de la biodiversitat fluvial requereix, es veu afavorida i, fins i tot, depèn estrictament de la matèria orgànica morta dins l'espai fluvial. Un cas paradigmàtic n'és la llúdriga (*Lutra lutra*), que passa la gran part del temps i es reproduïx exclusivament en aquells trams estructuralment més complexos amb grans cúmuls de matèria orgànica en descomposició i troncs caiguts, que li serveixen de refugi, alenteixen el cabal afavorint visiblement les poblacions de les seves preses, com ara la bagra (*Squalius laietanus*) i el barb de muntanya (*Barbus meridionalis*). Cas similar és el de la tortuga de rierol (*Mauremys leprosa*) que a la Tordera troba la població més gran i millor conservada de Catalunya, o la tortuga d'estany (*Emys orbicularis*) amb una població destacable. Retirar troncs, branques o altres matèries orgàniques de la llera del riu, a més de no ser funcional, suposa una pèrdua directa de la biodiversitat que li és pròpia.

5. Reducció de la sobreexplotació dels aquífers i garantir uns cabals mínims (fixats per l'Agència Catalana de l'Aigua en compliment de la Directiva Europea i actualment sense compliment). Alguns trams de La Tordera i dels seus afluent principals, com a conseqüència d'uns cabals de manteniment inexistent, estan en bona part colonitzats per espècies vegetals exòtiques, i ocupades en excés per la vegetació pròpia de ribes i riberes. La manca de cabal suficient durant bona part de l'any i la inherent pèrdua de crescudes regulars de manteniment provoca una pèrdua d'hàbitats. Reduir la sobreexplotació dels aquífers i garantir uns cabals mínims és bàsic:

- pel manteniment dels hàbitats naturals.
- per a un correcte i regular transport sedimentari que eviti l'enfonsament de lleres (agreujat per l'estrenyiment de lleres, causa principal de desfalcaments i posteriors enfonsaments d'infraestructures viàries com els ponts).
- pel manteniment del front deltaic i les seves platges.

Cal tenir en compte que l'extracció anual d'aigua a l'aquífer de la Tordera per a l'abastament urbà a la Selva i l'Alt Maresme és d'uns 44 Hm³. La planta dessalinitzadora de la Tordera (situada a Blanes) té la capacitat de produir 20 Hm³ anuals (80 Hm³ amb l'ampliació programada) i actualment funciona a mínims la major part de l'any. És per aquest motiu que instem les administracions a promoure l'ús d'aquesta infraestructura per reduir els efectes de la sobreexplotació de l'aquífer de la Tordera. Per altra banda, una mesura que afavoriria el manteniment de cabals seria el retorn al delta de la Tordera mitjançant basses de recàrrega amb tractament terciari, de les aigües tractades per les EDARs de Blanes i de l'Alt Maresme que actualment aboquen via emissari submarí al mar.

6. Prevenció i foment de la laminació lateral del riu en cas de crescudes importants a planes al·luvials de la conca prèviament identificades, així com les respectives compensacions pel servei als propietaris dels terrenys temporalment

afectats. Això esmorteiria les crescudes potencialment perilloses i evitaria danys importants a béns i persones en les zones més conflictives aigües avall. A més, s'afavoriria la recuperació dels hàbitats naturals de la riba (boscos de ribera, zones humides, prats inundables...), que actualment estan reduïts a la mínima expressió. En aquest sentit, cal eliminar, adaptar o reubicar les activitats o infraestructures que ocupen, de forma incompatible, aquestes zones inundables.

El disseny estratègic de les zones de laminació i la identificació d'aquestes planes al·luvials, haurà de ser consensuat a nivell de conca atès que no es tracta d'una actuació amb efectes locals, i aprofitant la valuosa informació que Glòria ens ha aportat.

7. Protecció, promoció i ajuda (efectives i amb finalitats clares) a les activitats agrícoles locals identificades com a adaptades i compatibles amb les característiques hidrològiques, climàtiques i la biodiversitat pròpia de la plana i delta de la Tordera. Cal evitar la industrialització i excessiva plastificació del sector en aquesta zona en molts casos inviable, i que el fa vulnerable a pèrdues econòmiques importants atès que es troba dins de zones inundables i de possible pas dels cursos fluvials en cas de crescudes importants.

8. Ampliació dels límits de l'espai protegit ZEC XN2000 Riu i estanys de Tordera a les ribes i riberes d'interès, per a una correcta i coherent funcionalitat ecològica i geomorfològica, ara mateix clarament deficient atès que només es considera protegida la llera i es deixa de banda les ribes i altres espais essencials. Aquest fet, afavoreix les ocupacions de l'espai fluvial per estrenyiments de llera puntuals però constants amb finalitats agrícoles, urbanístiques, recreatives, etc. Ampliar els límits de l'espai protegit en garantiria la seva connexió amb les planes que estarien destinades a la laminació de grans Torderades. Cal recordar que la Tordera i alguns dels seus afluents principals són un ecosistema fluvial "protegit" amb funcions geomorfològiques bàsiques per a les economies locals, i amb hàbitats i espècies d'interès comunitari vulnerables. En cap cas són simples canals de drenatge i desguàs de la conca al servei de determinades activitats econòmiques particulars que poden posar en perill a tercers.

Instem a totes les administracions implicades a **no prendre decisions i actuacions precipitades** sense el consens entre tots els actors, i que siguin contràries als punts anteriors. Aquests punts són prioritaris i imprescindibles per a una correcta gestió del territori que pugui fer front i preveure nous episodis com el temporal Glòria i la seva respectiva Torderada.

SIGNEN AQUEST MANIFEST:

Associació de Naturalistes de Girona

Associació per a la Preservació de Sant Jaume de Trajà i la Pujada d'Argentona

Associació Salvem Pinya de Rosa

Centre per a la Sostenibilitat Territorial

Coordinadora per a la Salvaguarda del Montseny

DEPANA, Lliga per a la Defensa del Patrimoni Natural

Entitat Medioambiental S'Agulla de Blanes

Fundació Emys

Plataforma Preservem el Litoral del Maresme

Plataforma Volem lo riu Siurana viu

Salvem les Valls

Societat Catalana d'Herpetologia

Solidaritat i Comunicació - SICOM

Adrià Peñas, Graduat en Ciències Ambientals a la UdG.

Anna Crous, geògrafa i consultora.

Arnau Tolrà, investigador en ecologia especialitzat en ecosistemes fluvials.

Carles Tobella, investigador del grup de recerca PECAT (Biologia Animal, UdG).

Cèsar Gutiérrez, consultor ambiental, estudiós del riu Tordera.

Dani Boix, professor del Departament de Ciències Ambientals de la UdG i membre de l'Institut d'Ecologia Aquàtica.

Daniel Roca, ornitòleg i professional de la comunicació.

David Caballé, naturalista i ornitòleg local, 25 anys d'experiència a la Tordera.

Dolors Vinyoles, doctora en biologia, zoòloga especialitzada en ictiofauna i professora a la Universitat de Barcelona.

Enric Badosa, biòleg, membre de la junta de l'institut Català d'Ornitologia, i membre de la Plataforma Preservem el Litoral.

Enric Sagristà, hidrogeòleg a l'empresa Bluengin, 5 anys d'experiència a la Tordera.

Esperança Gacia, investigadora especialista en Ecologia Aquàtica al Centre d'Estudis Avançats de Blanes (CEAB – CSIC).

Francesc Peters, cap del Departament de Biologia Marina i Oceanografia de l'ICM-CSIC.

Francesc Sabater, Professor d'Ecologia de la Universitat de Barcelona i membre de la delegació Serralada Litoral Central de la ICHN.

Gabriel Borràs, biòleg, Oficina Catalana del Canvi Climàtic.

Gemma Agell, biòloga i divulgadora científica, Centre d'Estudis Avançats de Blanes (CEAB-CSIC).

Jaume Soler, veí d'Arenys.

Javier Romera, naturalista local i editor del bloc La Natura a la Baixa Tordera.

Joan Mora, Doctor en Ordenació del Territori i Medi Ambient, consultor ambiental.

Jordi Corbera, naturalista i membre de la Delegació de la Serralada Litoral Central (ICHN).

Jordi Pagès, investigador Marie Skłodowska-Curie a la Universitat de Barcelona i el Centre d'Estudis Avançats de Blanes (CEAB-CSIC).

Jordi Torallas i Boucharlat, geògraf consultor.

Jose Moreno, ornitòleg i naturalista local.

Josep Vives, professor honorífic de la Universitat de Barcelona, doctor en microbiologia i filosofia, membre de diferents comitès científics de la Unió Europea.

Josep Cabayol, periodista, president de SICOM.

Josep Maria Mallarach, doctor en biologia ambiental, màster en ciències ambientals, llicenciat en geologia, consultor ambiental i professor associat a les universitats de Girona i Navarra.

Juan Rodríguez Pueyo, ambientòleg, Màster en Ciència i Tecnologia de l'Aigua. Naturalista, divulgador local i Tècnic de procés i compostatge de l'EDAR de Blanes.

Lídia Chaparro, ecòloga marina i consultora, Fundació ENT.

Lluís Benejam, professor d'ecologia de la Uvic-UCC.

Lluís Vilar, titular de Botànica, Universitat de Girona.

Manel Gazo, professor Dept. Biologia Evolutiva, Ecologia i Ciències Ambientals a la UB. Director de SUBMON-Serveis Ambientals Marins.

Marc Martín Solà, ambientòleg i divulgador del medi marí.

Marc Ordeix i Rigo, Coordinador del Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis (CERM). Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya (UVIC-UCC).

Marc Vilahur, ambientòleg, membre de la Fundació Emys.

Marcos Fernández-Martínez, investigador en ecologia a la Universitat d'Anvers, voluntari de la Delegació de la Serralada Litoral Central.

Miquel Jover, biòleg, Grup de Flora i Vegetació de la Universitat de Girona.

Miquel Ribot, ecòleg fluvial al Centre d'Estudis Avançats de Blanes (CEAB - CSIC).

Moisès Guardiola, biòleg consultor ambiental i professor a l'UAB.

Narcís Prat, catedràtic d'Ecologia jubilat de la Universitat de Barcelona.

Noemí Pineda, ambientòloga i tècnica de medi ambient.

Oriol Bassa, enginyer de forests, Natura Maresme.

Pol Serra Narbona, ambientòleg.

Ponç Feliu, biòleg i ambientòleg, Màster en Gestió Pública del Medi Ambient i Sostenibilitat.

Quim Pérez, portaveu d'aigua d'Ecologistes en Acció i d'Aigua és Vida.

Rafael Sardá, investigador a la Unitat de Sistemes Socio-ecològics Marins i Costaners del Centre d'Estudis Avançats de Blanes (CEAB - CSIC).

Ramon Sánchez, activista ambiental (SOS Costa Brava, Salvem Pinya de Rosa,...)

Santiago Poch, ambientòleg i naturalista.

Sergi Travessa, tècnic de medi ambient, educador i activista ambiental.